

DE WAARHEID OVER CHELM

training & voorstelling

Verhaal van de Maand juni 2008

Chelm, een klein onopvallend stadje in het oosten van Polen. Als je er bent, getuigt niets van de naam en faam die dit stadje geniet in de Jiddische volksverhalen: Chelm staat symbool voor de simpele mens, de aandoenlijke dwaas, met wie vaak de draak wordt gestoken.

Het schijnt dat toen God de wereld schiep hij een engel erop uit stuurde met twee zakken, één gevuld met wijsheid, één gevuld met dwaasheid, om over zo eerlijk mogelijk over de aarde te verdelen. De zak met dwaasheid was uiteraard een stuk zwaarder en dreigde steeds weer onder de engelenarm uit te glijden. Een bergtop werd de zak noodlottig. De zak scheurde en al de dwaasheid van de wereld werd over één plek uitgestort. Aan de voet van deze berg lag Chelm.

Om een voorbeeld te geven...

De inwoners van Chelm zijn helemaal weg van hun maan. Elke nacht komen ze hun huizen uit en staren met de handen op de rug omhoog. Zachte kreten van bewondering en

verbijstering ontsnappen aan hun lippen om de maan in al haar verscheidenheid: Nieuwe Maan, Eerste Kwartier, Volle Maan, Laatste Kwartier en alle zilverovergoten stadia daartussen. Op zekere nacht kan één van hemelstaarders zijn frustratie niet meer binnehouden:

- Waarom!? In hemelsnaam waarom moet de maan elke maand weer verdwijnen? Zij is veel te mooi voor een duistere nacht!
- Jij zegt het, ik voel het, valt een buurman hem bij. Waarom is het niet mogelijk dat de maan elke nacht in haar volle omvang ons toelacht?
- Misschien kunnen we de maan vangen, suggereerde een ander, voordat ze er weer eens vandoor gaat. Dan is ze helemaal van ons: stralend, elke nacht!

Alle hemelstaarders drommen samen, bespreken uitgebreid alle voors en te-

gens en besluiten dat dit een magnifiek idee is. Chelm's Wijze Mannen moeten dadelijk een bezoekje worden gebracht. Misschien weten zij hoe nu verder te handelen om de maan te vangen. De Wijzen van Chelm voelen wel wat voor het idee. Ook in hun ogen wordt de wisselende maan aan de hemel een steeds grotere plaagstoot en een toenevende uitdaging voor de scherpte van hun geest. Na ampel beraad hebben ze een voorstel:

- Op de avond van de 15de dag van elke Hebreeuwse maand kun je maan in de put in het centrum van Chelm vinden - uiteraard op voorwaarde dat de hemel helder is. Het is duidelijk dat de maan de stadspuut als

haar lievelingsplekje beschouwt. Dus als jullie zien hoe de maan zich weer ter ruste legt in put, snel naderbij, schuif snel het deksel over de put en 'voilà' de maan is gevangen!

Zo gezegd, zo gedaan. Op een heldere nacht, halverwege de maand Elul, maken de Chelmers enthousiast zich op om in actie te komen. Zodra ze de maan in de put zien, springen ze tevoorschijn en met een klap sluiten ze de put. Nu is de maan gevangen. In haar volle wasdom. Nu is voor altijd en immer de maan van hen.

En de waarheid?

Ergens in de tijd (enige eeuwen geleden?) ontstaan spontaan in een Yeshiva-klas in Chelm een levendige discussie.

- Ja, zei de Rabbi. Zeg het maar...
- Nog een paar dagen en dan is het toch Nieuw Jaar? Dan begint toch alles weer helemaal opnieuw? Kunnen we dan niet ook een nieuwe Tsaar krijgen? Volgens mijn vader is de belastingdruk veel te

hoog. Bovendien komt het leger veel te vaak mensen tegen hun wil inlijven. De Tsaar is toch verantwoordelijk voor belasting en leger? Kunnen wij dan de oude Tsaar niet inwisselen en met Nieuw Jaar een nieuwe krijgen?

- Schiet op!
riep de Rabbi.
Sluit de ramen
en de deur!
Trek de gordij-
nen dicht!
De geschrok-
ken Yeshiva
-studenten
haastten zich
om te doen

wat de Rabbi riep. Pas als ze weer op hun stoelen zitten, ging de Rabbi verder:

-Allereerst, ik weet niet eens óf we een Tsaar hebben. Misschien hebben we wel een Koning! Waar hoort tenslotte Chelm op dit moment bij? Zoals jullie weten, ligt Chelm soms in Rusland, soms in Polen, soms in Duitsland. Hoorden we ook niet ooit bij Zweden? In ieder geval maakten we ooit deel uit van Frankrijk. Ach, Tsaar of Koning of andersoortige vorst. Het zijn allen overerfbare heersers. Dat betekent dat ze aanblijven tot ze sterven en zelfs dan volgt een zoon hen op. Als we een vorst kwijt willen, dan moeten we wachten totdat hij uit zichzelf doodgaat... of wij moeten het lot een handje willen helpen. Weetje, zelfs erover denken, laat staan praten wordt beschouwd als hoogverraad, een doossonde! Snappen jullie dat?

De Rabbi keek ernstig de klas rond. De studenten knikten.

- Dit is overigens niet overal zo in de wereld. Er zijn landen waar de Koning President wordt genoemd. Dan zijn er in dat land om de zoveel jaar verkiezingen en dan kunnen de mensen, als ze dat willen, hun President wegstemmen en een nieuwe kiezen. Dat noemen ze Democratie.

- Zo'n 'Democratie' klinkt aantrekkelijk, roept een Yeshiva-student. Kunnen we de Democratie niet gebruiken om van de Tsaar af te komen?

- Ssssjt, sist de Rabbi. Zo eenvoudig is dat niet. Er zijn zelfs een aantal koninkrijken waar ze al een Democratie hebben. Ze hebben ook verkiezingen. De koning zelf kunnen ze echter niet weg-

sturen. Nee, zo werkt dat niet. Bovendien houden de meeste Tsaren en Koningen er helemaal niet van om hun macht af te staan. Hoe zouden we dat ook moeten doen? Hier in Chelm hebben wij geen wapens. Tegen wie zouden we moeten vechten? Het leger? Dat zit vol met verwanten en bekenden en mensen als wij.

- Misschien kunnen we Democratische landen uitnodigen om ons hier Democratie te leren, oppert een andere student. De Rabbi lacht.

- Hoe bedoelt u? Waarom zou de Internationale Gemeenschap zich inspannen om uitgerekend in Chelm de Democratie te brengen? En áls (ik zeg uitdrukkelijk 'áls!') de Internationale Gemeenschap daarin zou slagen, in hoeverre zou een President of een Democratische Koning anders zijn dan onze Tsaar? En als ze dan weer weggaan... wat dan? Komt de Tsaar dan weer terug? Kortom, het is verschrikkelijk ingewikkeld.

- Maar wat kunnen we dan wel doen?

- Emigreren, misschien?

- Wellicht, stemt de Rabbi in. Maar waarheen? En wie van jullie zou dat willen?

Slechts een paar handen gaan de lucht in.

- Als Tsaren en Koningen zo erg zijn, waarom willen de meesten van jullie dan blijven?

- Omdat Chelm ons thuis is. Onze familie woont hier. Hier leeft onze geschiedenis.

- En de belastingen dan? Of het leger?

Wat gaan jullie doen als het leger komt?

- Doe dan net zoals ik!, roept de jongste Yeshiva-student van de klas.

- Pardon?, reageert de Rabbi verbaasd. De jongen begint te grinniken.

- Ik zal u een voorbeeld geven: als iemand mij vraagt om in de put een emmer water te gaan halen, dan vraag is verbaasd wat de emmer is.

Als ik dan de emmer heb gevuld breng ik de meer op de kop terug, zodat al het water er weer uitstroomt. Dat hoef ik maar een of twee keer te doen en niemand zal mij ooit weer vragen water te halen. Zo moeten de dat ook met doen als het leger komt. Als zij denken dat wij gek zijn, dan willen ze ons ook niet als soldaat hebben. Dan laten ze ons wel

met rust.

De Yeshiva-klas werd enthousiast. De studenten bespraken uitgebreid alle voors en tegens en besloten unaniem dat dit een magnifiek idee was! Daar hoefde geen Wijze Mannen aan te pas te komen. Al snel ging er het gerucht door de wereld, dat de inwoners van Chelm een beetje simpel waren, aandoenlijke dwazen, die je gemakkelijk voor de gek kon houden. Ze hebben bijvoorbeeld ooit eens geprobeerd de maan te vangen in een put. Ze hebben zelfs hun hoofden gebroken over waar ze binnenkant van een emmer konden vinden.

Marcel van der Pol

Toen de legers van Tsaren en Koning kwamen om hun rijen weer te vullen, dan namen ze onwillige streekbewoners van overal vandaan mee, maar nooit een Chelmer.

***Dus, vertel maar...
Zijn Chelmers dom?***

*- vrij naar enige traditionele Hodja-verhalen en
geholpen door "The Wise Fool's Guide to Leadership"
- opnieuw verteld door Marcel van der Pol
- afbeeldingen: internet*

www.keridwen.nl